

สิทธิมนุษยชน : พันธกรณี และบทบาท ของไทย

นพนิช สุริยะ

คณะกรรมการคณาจารย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะชี้ให้เห็นถึงท่าทีของประเทศไทย อันมีต่อสิ่งที่เรียกว่า “สิทธิมนุษยชน” โดยแบ่งการพิจารณาออกเป็นสองส่วนคือ

1. ความสัมพันธ์ภายนอก ได้แก่ การวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง “ประเทศไทย” กับ “สิทธิมนุษยชน” โดยเน้นที่กฎหมายระหว่างประเทศ และปฏิญญาสำคัญว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

2. ความสัมพันธ์ภายใน ได้แก่ การวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง “ประเทศไทย” กับ “สิทธิมนุษยชน” โดยเน้นพฤติกรรมขององค์กรสำคัญซึ่งเป็นผู้ได้รับมอบให้ใช้อำนาจอธิปไตยทั้งสาม อันได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายคุ้มครอง

ส่วนที่ 1

ความสัมพันธ์ภายนอก

ประเทศไทยในฐานะสมานฉيخขององค์กรสหประชาชาติ มีพันธกรณีต่อกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่นานน้อยเพียงใด โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับ “สิทธิมนุษยชน”

การตอบคำถาม อาจเริ่มต้นด้วยการสำรวจ กฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งก็จะพบข้อความที่แสดงถึงความห่วงใยและความปรารถนาที่จะผลักดันสิทธิอันพึงมี ซึ่งได้แก่ “ความมนุษย์ทั้งในอารัมภกุฎ และในด้วนทอ กหอยแห่ง”¹ ซึ่งจะอนุญาตดังต่อไปนี้ อรัมภกุฎ

ประชาชนแห่งสหประชาชาติ ได้ตั้งใจทำงาน.... “ที่จะยืนยันความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนอันเป็นมูลฐาน ในเกียรติศักดิ์และคุณค่าของมนุษยบุคคล ในสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรีและของประชาชาติ ให้ญี่ปุ่นอยู่”

ตัวบท

หมวดที่ 1 ว่าด้วยความมุ่งประสงค์และหลักการ ได้แก่ล่าัวໄວ້ໃນข้อ 1 (3) ว่า.... ความมุ่งประสงค์ ของสหประชาชาติก็เพื่อบรรลຸດຶກຄວາມຮ່ວມມືອະຫວ່າງ ປະເທດ.....“ໃນການສ່າງເສດວິນແລະສັນບັນສຸນການ ເຄາຣຝຕ່ອສີທິພິນນຸ່ມຍັນ ແລະຕ່ອອີສະກາພບັນນູ່ລຽນ ສໍາຫວັນທຸກຄົນໂດຍໄນ່ເລືອກປະຕິບັດໃນເຮືອງຂອງເຊື້ອໜາດີ ເພີ່ມ ກາຍາ ທີ່ອສາສານາ”

หมวดที่ 4 ว่าด้วยສັນຫຼາດ ได้แก่ล่าัวໄວ້ໃນข้อ 13 (1) ช. ว่า ສັນຫຼາດຈະຕ້ອງຮົ່ວເມີນການສຶກນາແລະທຳກຳແນະນຳ ເພື່ອຄວາມມຸ່ງປະສົງໃນການ.....“ຂ່າຍເຫຼືອໃຫ້ໄດ້ຮັບສີທິພິນນຸ່ມຍັນແລະອີສະກາພບັນນູ່ລຽນ ສໍາຫວັນທຸກຄົນໂດຍໄນ່ເລືອກປະຕິບັດໃນເຮືອງເຊື້ອໜາດີ ເພີ່ມ ກາຍາ ທີ່ອສາສານາ”

หมวดที่ 10 ว่าด้วยຄະນະນົມຕົວເສຍຮູກົງແລະສັງຄນ ได้แก่ล่าัวໄວ້ໃນສ່ວນທີ່ເກີຍກັບໜ້າທີ່ແລະອໍານາຈາ ຊຶ່ງ ປະກູບໃນข้อ 62 (2) ว่า “ຄະນະນົມຕົວໆ ອາຈີທຳກຳແນະນຳ ເພື່ອຄວາມມຸ່ງປະສົງທີ່ຈະສ່າງເສດວິນການເຄາຣຝ ແລະກາຣ ພົມບົດຕືມສີທິພິນນຸ່ມຍັນແລະອີສະກາພບັນນູ່ລຽນສໍາຫວັນທຸກຄົນ”

หมวดที่ 12 ว่าด้วยระบบກະວະກົດຕື່ຮ່ວງປະເທດ ໄດ້แก่ລ້າວໄວ້ໃນข้อ 76 (ກ) ว่า

ວັດຖຸປະສົງຄົນນູ່ລຽນຂອງຮະບັນກະວະກົດຕື່ຕາມ ຄວາມມຸ່ງປະສົງຄົນຂອງສหประชาชาตີທີ່ກຳນົດໄວ້ໃນ ข้อ 1 ແ່າງກວູບຕ່ຽວບັນປັງຈຸບັນກືອ.....“ສັນບັນສຸນຄວາມ ເຄາຣຝຕ່ອສີທິພິນນຸ່ມຍັນແລະອີສະກາພອັນເປັນບັນນູ່ລຽນ ສໍາຫວັນທຸກຄົນ ໂດຍໄນ່ເລືອກປະຕິບັດໃນເຮືອງເຊື້ອໜາດີ ເພີ່ມ ກາຍາ ທີ່ອສາສານາ”

ຂໍອຄວາມເທົ່າທີ່ຫຍືນຍົກເຈັ້ນອ້າງນີ້ອ່າຈະໂດຍແຍ້ງໄດ້ວ່າ ເປັນກາරະຂອງອອກການສหประชาชาตີທີ່ໝາຍເຖິງຜູ້ທີ່ກຳນົດທີ່ໃນການບໍລິຫານການອົບອົບ ຊຶ່ງຍັງໄມ່ແສດງຫັດ ແລ້ງວ່າຮະບັນກະວະກົດຕື່ມີອັນເປັນຫັນທີ່ຂອງຮັສສາມາຊີກແຕ່ ອ່າງໃດ

ໃນປະເທດນີ້ ກີ່ອາຈດອົບຂໍ້ໂດຍແຍ້ງໄດ້ໂດຍການ ວິເຄຣະທີ່ເຖິງหมวดที่ 9 ว่าด้วยຄວາມຮ່ວມມືອະຫວ່າງ ປະເທດການເສຍຮູກົງແລະສັງຄນໂດຍເພາະໃນข้อ 55 ແລະ 56

ຂໍ້ 55 ນັບຢູ່ໃຈກວາມວ່າ ສหประชาชาຕີ ມີຄວາມມຸ່ງໝາຍໃນການສາປາປາກາວກາຮັນແໜ່ງເສີຍ- ປາພ ແລະຄວາມເປັນອູ້ດີ ຊຶ່ງຈໍາເປັນສໍາຫວັນຄວາມສັນພັນ໌ ໂດຍສັນຕິແລະໂດຍຈັນມີຕະຫຼາດຫວ່າງປະເທດທີ່

หลาย โดยมีด้วยความเคารพต่อหลักการแห่งสิทธิอันเท่าเทียมกันและการกำหนดเขตทำงานแห่งตนเองของประชาชนเป็นมูลฐาน ดังนั้นสหประชาชาติจึงจะต้องส่งเสริม

ก.

ข.

ค. ...“การเคารพโดยสากล และการปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนและอิสระภาพอันขั้นมูลฐานสำหรับทุกคนโดยไม่เลือกประดิบติในเรื่องเชื้อชาติ เพศ หรือภาษา

ข้อ ๕๖ บัญญัติไว้ว่า “สมាជิกทั้งปวงให้คำมั่นว่าตนจะดำเนินการร่วมกันและแยกกันในการร่วมมือกับองค์กรฯ เพื่อให้บรรลุความมุ่งประสงค์ที่กำหนดไว้ในข้อ ๕๕”

เมื่อวิเคราะห์ข้อ ๕๖ ประกอบข้อ ๕๖ แล้วย่อมตีความได้ว่าประเทศไทยในฐานสมាជิกขององค์กรสหประชาชาติย่อมมีพันธกรณีแน่นอนทั้งนี้ไม่ว่าจะร่วมมือกับสมាជิกอื่น ๆ เพื่อร่วมกับองค์กรฯ หรือ ร่วมกับองค์กรฯ โดยตรงก็ตาม

ปัญหาที่เราจะต้องคิดต่อไปคืออย่างไรจึงจะถือว่าเป็นการปฏิบัติตามพันธกรณี และอย่างไรจึงจะถือว่าละเมิดพันธกรณี

ในทัศนะของผู้เขียน การปฏิบัติตามพันธกรณี ได้แก่การส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักสิทธิโดยการเผยแพร่ หรือโดยการสอนในสำนักการศึกษาต่าง ๆ ² นอกจากนี้ พันธกรณียังหมายรวมถึงการคุ้มครองสิทธิ ด้วย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ ผู้ต้องคดีในระหว่างการประคากใช้กฎหมายการศึก นั้น กฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารห้ามการแต่งหน้ายา ³

ต่อมาเมื่อปรากฏเป็นทางการแล้วก็เป็นที่ทราบกันว่า ด้วยพระบรมราชโองการรุภานิคุณ ผู้ปกครองประเทศไทยในขณะนั้นจึงเปลี่ยนแปลงกฎหมาย ⁴ ให้ผู้ต้องคดี ⁵ สามารถมีทนายได้

ปรากฏกรณ์ดังกล่าวນั้นว่าเป็นผลดีกับประเทศไทยในสายตาของต่างชาติว่าเราเป็นประเทศสมาชิกที่คำนึงถึงพันธกรณีโดยยอมแก้กฎหมายให้สอดคล้องกับ

หลักปฏิบัติที่ชอบที่ควร

สำหรับการละเมิดพันธกรณีนั้น เคยมีการกล่าวหาประเทศไทยอยู่บ้างแต่ก็ไม่เคยมีการชี้ขาดว่าเป็นไปตามคำกล่าวหานั้นหรือไม่

อนึ่งในประเด็นเรื่องการละเมิดพันธกรณีนี้ ของความเห็นเชิงแนะนำ (Advisory Opinion) ของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ⁶ ซึ่งได้ให้ไว้กรณีอาฟริกาและนามีเมีย ศาลได้กล่าวว่า

“ภายใต้กฎหมายสหประชาชาติ รัฐ (อาฟริกาใต้) ผู้ใช้อำนัติคุณปลดปล่อยได้สัญญาที่จะปฏิบัติและเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และอิสระภาพขั้นมูลฐานในดินแดนซึ่งได้รับสถานภาพระหว่างประเทศ ทั้งนี้โดยไม่เลือกปฏิบัติในเรื่องเชื้อชาติ.....ดังนั้น.....การสร้างกฎหมายที่อย่างอ่อนโยนลดลงการบังคับใช้กฎหมายที่เหล่านั้นเพื่อแยกแยะ กำจัด และจำกัด บุคคลโดยอาศัยเหตุแห่งเชื้อชาติ สีผิว.....จึงเป็นการปฏิเสธสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน.....เป็นการละเมิดวัตถุประสงค์และหลักการของกฎหมายสหประชาชาติอย่างชัดแจ้ง”

ปฏิญญาสากระดับสหประชาชาติ ค.ศ.1948

เป็นที่ยอมรับกันว่าประเทศไทยสมาชิกสหประชาชาตินั้นย่อมมีพันธกรณีต่อกฎหมายฯ อย่างไรก็ตามก็มีผู้ได้เดียงในเชิงกฎหมายว่า ความผูกพัน เช่น ว่า “ไม่ชัดเจน” เพราะไม่มีผู้ได้สามารถชี้แจงได้ว่า “สิทธิมนุษยชน” ที่ประเทศไทยสมาชิกจะต้องช่วยกันส่งเสริม และดูรักษา นั้นคืออะไร เพราะในกฎหมายฯ เองก็มีแต่กล่าวถึง “สิทธิมนุษยชน” ไว้ลอย ๆ โดยมิได้ให้คำอธิบายไว้

ต่อมา “ปฏิญญาสากระดับสหประชาชาติมนุษยชนจึงประกาศขึ้นในปี 1948 และเหตุผลอันหนึ่งของปฏิญญาฯ ก็เพื่อแจกแจงรายละเอียดของ “สิทธิมนุษยชน”

พันธกรณีระหว่างประเทศไทยสมาชิกสหประชาชาติกับปฏิญญาสากระดับสหประชาชาติมนุษยชน

ได้มีการตั้งข้อสังเกตไว้ว่า แม้ปฏิญญาจะถือว่า

เป็นตราสารระบุรายละเอียดของ “สิทธิมนุษยชน” ซึ่งเป็นการแปลความหมายของกฎหมายต่อ ก็ตาม แต่สถานะของปฏิญญาตนี้เป็นเพียง “มติของสมัชชา” (Resolution of the General Assembly) ดังนั้นในเชิงกฎหมายระหว่างประเทศ จึงไม่สามารถผูกพันทางกฎหมายต่อประเทศไทยสมาชิกได้

นักกฎหมายระหว่างประเทศบางท่าน⁷ มีความเห็นไปอีกทางหนึ่งว่า บทบัญญัตินางข้อของปฏิญญาอาจถือว่าเป็นหลักกฎหมายทั่วไปได้ตาม ธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ข้อ 38 (1) (ค)⁸ บางท่าน⁹ ก็เห็นว่าอาจเป็นกฎหมายจารีตประเพณีซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติของรัฐ ตามธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศข้อ 38 (1) (ข)¹⁰

ผู้เขียนมีความเห็นว่า มติของสมัชชาแม้จะไม่มีข้อผูกพันทางกฎหมาย แต่ตัวมติเองนั้นเป็นเครื่องที่สะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่เป็นกฎหมายซึ่งกฏเกณฑ์เหล่านั้น ถ้าได้มีความประพฤติปฏิบัติซ้ำ ๆ จนถึงสภาวะที่เรียกว่าตกผลึก (Crystallization) ก็จะแปรสภาพเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศอันมีผลบังคับดังเช่นกฎหมายได้ อีกประการหนึ่ง แนวทางปฏิบัติของรัฐในเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีบางประเทศ¹¹ ซึ่งเกิดขึ้นหลังสังคมโลกครั้งที่สอง ได้นำเอาข้อความบางตอนของปฏิญญาไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของตน ย่อมจะต้องมีผลให้ “สิทธิมนุษยชน” กลายสภาพเป็นบรรทัดฐานซึ่งไม่มีข้อโต้แย้ง (Peremptory norm) แห่งหลักกฎหมายทั่วไประหว่างประเทศ ซึ่งประชาคมระหว่างประเทศจะออกกฎหมายมาสนับถังไม่ได้ แนวคิดนี้เรียกว่า (Jus Cogens)¹²

อย่างไรก็ตาม เพื่อตัดปัญหาและข้อโต้แย้งทั้งหลายในเรื่องความผูกพันทางกฎหมายอันประเทศไทยสมาชิกพึงมีต่อปฏิญญาฯ ในปี ก.ศ. 1966 สาธารณรัฐประชาดิจิจิ ได้สร้าง ตราสารเกี่ยวกับ “สิทธิมนุษยชน” ขึ้น สองฉบับ ได้แก่

1. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง

และทางการเมือง

2. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

กติกาทั้งสองฉบับนี้มีผลใช้บังคับเมื่อปี ก.ศ. 1977 ภายหลังจากที่มีภาคีให้สัตยาบัน คือ ภาคยานุวัติ ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้แล้ว สำหรับฐานของกติกานี้ก็เท่ากับอนุสัญญา คือมีผลผูกพันทางกฎหมายในระหว่าง ภาคี

ประเทศไทยกับปฏิญญาสามกันว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

เมื่อสมัชชาสหประชาดิมิตรับปฏิญญาสามกันว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในวันที่ 10 ธันวาคม ก.ศ. 1948 นั้น มีสมาชิกออกเสียงรับรอง 48 ประเทศ มีสมาชิกงดออกเสียง 8 ประเทศ¹³

ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาดิมิตรั้ววันที่ 16 ธันวาคม ก.ศ. 1946 ดังนั้น เราจึงเป็นหนึ่งในสหภาพประเทศที่ออกเสียงรับรองปฏิญญาฯ เมื่อเป็นเช่นนี้ ประเทศไทยจึงไม่น่าจะปฏิเสธว่าตนไม่มีความสัมพันธ์อย่างใด ๆ เลยกับปฏิญญาฯ ส่วน ความผูกพันจะมีมากน้อยเท่าใดนั้น ก็เป็นเรื่องที่จะต้องวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมซึ่งแสดงออกทั้งภายนอกและภายในต่อไป

ส่วนที่ 2

ความสัมพันธ์ภายใน

การวิเคราะห์พฤติกรรมของหน่วยงานภายในของรัฐ จะทำให้ทราบถึงทั้งหมดที่สัมนาคติซึ่งมีต่อ “สิทธิมนุษยชน” ได้บ้าง โดยเฉพาะถ้าเลือกพิจารณาถึงหน่วยงานซึ่งมีความสำคัญยิ่ง 3 ฝ่าย ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐ

ฝ่ายนิติบัญญัติ

ถึงแม้ในรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ของไทยจะมิได้มีที่ได้ซึ่งระบุว่าเป็นการงานรับบัญญัติทางแพ่ง แต่ผู้เขียนเชื่อว่ามีรัฐธรรมนูญ

นางฉบับ ซึ่งผู้ร่วงประกอบด้วยนักวิชาการจะได้นำ เอาแนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนเข้ามาพัฒนา ประสาน¹⁴ เอาไว้บ้าง

ในรัฐธรรมนูญปัจจุบัน พ.ศ. 2521 ในหมวด 3 อันเป็นกฎหมายแม่บทซึ่งได้บัญญัติรับรองสิทธิของ ประชาชนไว้เน้น ถ้านำมาปรับเปลี่ยนเทียบกับปฏิญญาฯ แล้ว เรา จะเห็นได้ว่ามีส่วนที่สอดคล้องกันอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งความสามารถจะพุดได้อย่างเต็มกำกูนว่า บทบัญญัติว่า ด้วยสิทธิของเรานี้มีส่วนที่อื้นบันและรับรองหลักการ อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน อันเป็นการ แสดงออกโดยพฤตินัยถึงความรับผิดชอบต่อพัฒนารัฐ

เพื่อให้เห็นความใกล้เคียงของสิทธิซึ่งกฎหมาย ไทยคุ้มครอง จึงขอเสนอการปรับเปลี่ยนเทียบระหว่างปฏิญญาฯ และรัฐธรรมนูญไทย ฉบับ พ.ศ. 2521 ซึ่งได้แบ่งไว้เป็น หัวข้อดังต่อไปนี้

1. ความเท่าเทียมกันในเรื่องศักดิ์ศรีหรือค่าแห่ง ความเป็นมนุษย์

ตามปฏิญญาสา葛ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

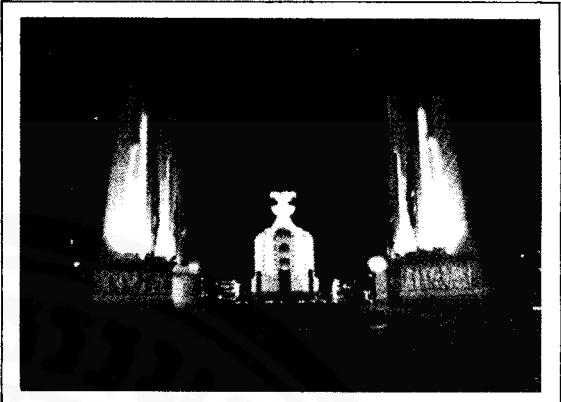
มาตรา 1 มนุษยชนทั้งหลายเกิดมาด้วยความเป็น

อิสรภาพและเท่าเทียมกันในเกียรติภูมิและสิทธิทุกคนได้รับ การประสิทธิ์ประสาทเหตุผลและมโนธรรม และควร ปฏิบัติต่อกันอย่างดีนั่นเอง

มาตรา 2 บุคคลที่จะได้รับสิทธิและอิสรภาพ ประดาที่ระบุไว้ในปฏิญญานี้ ทั้งนี้โดยไม่มีการจำแนก ความแตกต่างในเรื่องใด ๆ เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมืองหรือทางอื่นใด ชาติ หรือสังคมอันเป็นที่มาเดิม ทรัพย์สิน กำเนิดหรือสถานะ อื่นใด

และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521

มาตรา 4 ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญ นี้เสมอ กัน

เจตนาณณ์ของมาตรานี้คุ้มครองบุคคลโดยไม่ ต้องคำนึงถึงพื้นฐานและปัจจัยทางอุปกรณ์ทำให้คน ต่างกัน เพราะเราเลือกที่เกิดไม่ได้ แต่รัฐธรรมนูญ มาตรา 4 รับรองสถานะสองอย่างคือ เหล่ากำเนิด และ ศาสนา

2. เสรีภาพในร่างกาย

ตามปฏิญญาสา葛ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

มาตรา 3 บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิต ในเสรี ภาพ และในความมั่นคงแห่งร่างกาย

และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521

มาตรา 28 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย การจับกุม คุกขัง หรือตรวจค้นด้วยบุคคล ไม่ ว่ากรณีใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

3. ความเท่าเทียมกันในสายตาของกฎหมาย

ตามปฏิญญาสา葛ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

มาตรา 6 ทุก ๆ คนมีสิทธิที่จะได้รับการยุติธรรม ที่ เป็นบุคคลในสายตาของกฎหมายไม่ว่า ณ ที่ใด

มาตรา 7 ทุก ๆ คนต่างเสมอกันในกฎหมายและ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียม กันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ทุก ๆ คนย่อมมี สิทธิได้รับความคุ้มครองอย่างเสมอหน้าจากการเลือก ปฏิบัติใด ๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญาฯ และต่อการ ขุบงสั่งเสริมให้เกิดการเลือกปฏิบัติเช่นนั้น

และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.

2521

มาตรา 23 บุคคลย่อมเสมอ กันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

กฎหมายถือว่าทุกคนเท่ากัน จึงต้องให้ความคุ้มครองบุคคลโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

4. สิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมาย

ตามปฎิญญาสาคัญว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

มาตรา 11 (1) บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า บริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย ณ ที่ซึ่งคนได้รับหลักประกันต่าง ๆ ที่จำเป็นในการต่อสู้คดี

และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.

2521

มาตรา 27 ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลได้กระทำการผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำการผิดมิได้

5. หลักประกันมิให้มีการรับโทษทางอาญา

ตามปฎิญญาสาคัญว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

มาตรา 11 (2) บุคคลใดจะถูกกล่าวว่ามีความผิดอันมีโทษทางอาญาได้ ๆ ด้วยเหตุที่ตนได้กระทำหรือล่วงเวนการกระทำได้ ๆ ซึ่งกฎหมายของประเทศหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่มีการกระทำนั้นมิได้ระบุว่า เป็นความผิดทางอาญา มิได้ และไทยที่จะลงแก่บุคคลนั้น จะหนักกว่าไทยที่ใช้อัญมิคดี แล้วไทยที่จะลงแก่บุคคลนั้น เกิดขึ้นมาได้

และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.

2521

มาตรา 26 บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้อัญมิคดีในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และไทยที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าไทยที่กำหนดไว้ในกฎหมายซึ่งอยู่ในเวลาที่กระทำการผิดมิได้

6. หลักประกันมิให้มีการแทรกแซงในกิจการส่วนตัว เกษสตาน การสื่อสาร ครอบครัว

ตามปฎิญญาสาคัญว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

มาตรา 12 การเข้าไปแทรกแซงโดยพฤตกรรมในกิจการส่วนตัว ครอบครัว เกษสตาน การสื่อสาร ตลอดจนการกระทำได้ ๆ ที่ทำให้เสื่อมเสียต่อเกียรติศักดิ์และชื่อเสียงของบุคคลนั้นจะทำมิได้ ทุก ๆ คนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจากการกระทำได้ ๆ ดังกล่าว

และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.

2521

มาตรา 32 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเกษสตาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเกษสตานโดยปกติสุข การเข้าไปในเกษสตานโดยปราศจากความขยันยอมของผู้ครอบครองก็ได้ การตรวจค้นเกษสตานก็ได้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา 39 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย

การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคล มีติดต่อถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใด เพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมี ติดต่อถึงกัน จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความสงบ เรียบร้อยหรือศึกธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อรักษา ความมั่นคงของรัฐ

มาตรา 41 สิทธิของบุคคลในครอบครัวย่อมได้รับ ความคุ้มครอง

7. เสรีภาพในการเคลื่อนย้ายและเลือกถิ่นที่อยู่ ตามปฎิญญาสาภากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน

มาตรา 13

(1) บุคคลมีสิทธิที่จะเคลื่อนย้ายไปมา และที่จะ มีถิ่นที่อยู่ โดยอิสระภายใต้เขตแดนของรัฐ

(2) บุคคลมีสิทธิที่จะเดินทางออกจากประเทศ ได ๆ รวมทั้งของตนเอง และที่จะกลับคืนสู่บ้านเกิด เมืองนอน

และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521

มาตรา 40 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทาง และเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายใต้ราชอาณาจักร

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อ ความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยของประ- ชาชน หรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือการผง- เมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การเรนเทนบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราช อาณาจักร หรือห้ามมิให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราช อาณาจักร จะกระทำมิได้

8. สิทธิในทรัพย์สิน

ตามปฎิญญาสาภากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน

มาตรา 17

(1) บุคคลมีสิทธิทั้งในฐานะลำพังคนเอง ตลอด จนการร่วมกับผู้อื่นในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน

(2) การยึดเอาทรัพย์สินของบุคคลได้ไปเสียโดย พลการจะกระทำมิได้

และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.

2521

มาตรา 33 สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับ ความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่น ว่านี้ ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อ การอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้อง กันประเทศหรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือ เพื่อการผังเมือง หรือการพัฒนาการเกษตรหรือการ อุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประ- โยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทดแทนภายใต้ เวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้ รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่ระบุไว้ ในกฎหมาย

การกำหนดค่าทดแทนตามวาระสามให้คำนึงถึง การได้มา สภาพและที่ดังของอสังหาริมทรัพย์ประกอบ กับเหตุและวัตถุประสงค์ของการเวนคืนเพื่อให้เกิดความ เป็นธรรมแก่สังคม

อสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยการเวนคืนเพื่อการ ได ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายใต้ระยะเวลาที่กำหนด ในกฎหมาย ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท เว้นแต่จะ นำไปใช้เพื่อการอันตามวาระสามและโดยอาศัยอำนาจ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาท ตามวาระท่าและการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไป ให้ เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

9. เสรีภาพในเรื่องศาสนาและการปฏิบัติพิธี กรรม

ตามปฎิญญาสาภากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน

มาตรา 18 บุคคลมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความ ผิด มนธรรม และศาสนา สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการ

เปลี่ยนศาสตร์ หรือความเชื่อ และอิสรภาพที่จะแสดงให้ศาสตร์หรือความเชื่อประจักษ์ในรูปของการสั่งสอน การกระทำกิจ การเคราพสักการะบุชาสวัสดิ์ และการถือปฏิบัติพิธีกรรม ทั้งโดยลำพังตนเอง หรือร่วมกับผู้อื่นในประชาคม ไม่ว่าในที่สาธารณะหรือที่ส่วนตัว

และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.

2521

มาตรา 25 บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสตร์ นิกายของศาสตร์ หรือลัทธินิยมในทางศาสตร์ และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิบัติที่ต้องหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวในวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนลิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรใดเพราระเหตุที่ถือศาสตร์นิกายของศาสตร์หรือลัทธินิยมในทางศาสตร์หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือแตกต่างจากบุคคลอื่น

10. เสรีภาพในการแสดงออก

ตามปัญญาสากรณ์ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

มาตรา 19 บุคคลมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็น และการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพที่จะยืดมั่นในความเห็นโดยไม่มีการแทรกแซง ที่จะแสวงหารับ ตลอดจนแจ้งข่าว รวมทั้งความคิดเห็นโดยผ่านสื่อใด ๆ และโดยมิต้องคำนึงถึงขอบเขตแห่งดินแดนใด

และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.

2521

มาตรา 34 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงแห่งรัฐ หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อ

รักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกัน หรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ต้องเป็นบุคคลด้วยชาติไทย ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นดุหนุนหนังสือพิมพ์ของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้

11. เสรีภาพในการชุมนุม และการสมาคม

ตามปัญญาสากรณ์ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

มาตรา 20

(1) บุคคลมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการชุมนุม และการสมาคมโดยสงบ

(2) การบังคับให้บุคคลเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมแห่งใดแห่งหนึ่งจะกระทำมิได้

และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.

2521

มาตรา 36 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาชญากรรม

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะและเพื่อคุ้มครองความสงบของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศไทยในภาวะการรบหรือการสังเณร หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา 37 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สถาบัน สถาบันนี้ หัวหน้า หัวหน้าคณะ อันย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

12. สิทธิทางการเมือง

ตามปัญญาสากรณ์ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

มาตรา 21

(1) บุคคลมีสิทธิที่จะมีส่วนในรัฐบาลของตนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยผู้แทนซึ่งผ่านการเลือกอย่างอิสรเสรี

(2) บุคคลมีสิทธิที่จะใช้บริการสาธารณะในประ-

เทศของตนเท่าเทียมกัน

(3) เขตอำนาจของประชาชน คือฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล เจตจำนงนี้จะแสดงออกโดยการเลือกตั้งเป็นครั้งเป็นคราวอย่างแท้จริง ด้วยการให้สิทธิออกเสียง อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันโดยการลงคะแนนลับหรือวิธีการอื่น ๆ ซึ่งมีอิสรภาพในการลงคะแนนที่คล้ายคลึงกัน

และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521

มาตรา 24 บุคคลย่อมมีสิทธิทางการเมือง การใช้สิทธิทางการเมือง ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา 38 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกัน เป็นพรวมการเมืองเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมือง ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

การรวมกัน การจัดตั้ง การดำเนินกิจการและการเลิกพรรคการเมือง ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง

พรรครการเมืองต้องแสดงที่มาของรายได้และการใช้จ่ายโดยเปิดเผย

13. เสรีภาพในการศึกษาอบรม

ตามปฏิญญาสากระว่างสิทธิมนูษยชน

มาตรา 26

(1) บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษา การศึกษาจะเป็นสิ่งที่ให้ปล่อยไม่คิดมูลค่าอย่างน้อยที่สุดในขั้นประถมศึกษาและขั้นพื้นฐาน ขั้นประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ ขั้นเทคนิคและขั้นประกอบอาชีพเป็นการศึกษาที่จะต้องจัดให้มีขึ้นโดยทั่ว ๆ ไป และขั้นสูงเป็นขั้นที่ทุก ๆ คนชอบจะได้ศึกษาเท่าเทียมกันตามคุณความสามารถ

(2) การศึกษามีสิ่งที่จะดำเนินการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเด่นที่ และเพื่อเสริมการเคารพอสิทธิมนูษยชน และอิสรภาพขั้นบัญชีฐาน จะมีส่วนเสริมความเข้า

ใจ ความอดทน และมิตรภาพในระหว่างประชาชนกับกู้ภัยหรือกลุ่มเชื้อชาติหรือกลุ่มศาสนา และจะมุ่งขยายกิจกรรมของสหประชาชาติเพื่อช่วยไว้ชั่งสถานะ

(3) บิดามารดาเมียปฐมนิเทศที่จะเลือกชนิดของ การศึกษาสำหรับบุตรของตน และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521

มาตรา 35 บุคคลมีเสรีภาพในการศึกษาอบรม เมื่อไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ และไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับและกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษา

ฝ่ายบริหาร

เราอาจจะใช้วิธีการที่เรียกว่า “นิรนัยเพื่อวิเคราะห์ ถึงท่าทีของฝ่ายบริหาร อันมีต่อวัตถุประสงค์ของสหประชาชาติซึ่งหมายถึง เรื่อง “สิทธิมนูษยชน” โดยการพิจารณาจากการแคลงน์นโยบายรัฐบาลต่าง ๆ ที่ผ่านมา ซึ่งตามปกติจะใช้ถ้อยคำในทำนองว่า “รัฐบาลจะยึดมั่นในหลักแห่งกฎหมายสหประชาชาติ จะร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติ จะรักษาไว้ซึ่งสิทธิและปฏิบัติตามพันธกรณีอันมีตามสนธิสัญญา.....”

กฎหมายสหประชาชาตินั้นถือได้ว่ามีสถานะเป็นสนธิสัญญา ดังนั้นในฐานะภาคีสมาชิกประเทศไทยย่อมผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามเจตนาณ์ของสหประชาชาติอย่างแน่นอน ซึ่งข้อพิสูจน์ในเรื่องการปฏิบัติตามพันธกรณีในฐานะสมาชิกสหประชาชาติมีอยู่ชัดแจ้งในกรณีที่ประเทศไทยยอมเเครพตามคำพิพากษาของศาลโลกในกรณีพิพากษาเรื่องวิหารระหว่างไทยและกัมพูชาเป็นต้น

นอกจากนี้ จากการค้นคว้าและติดตามข้อมูลจากแห่งต่าง ๆ ผู้เขียนพบว่ามีสาระพอที่จะสะท้อนให้เห็นถึงท่าทีและความตั้งใจอันดีของเจ้าหน้าที่บริหารในระดับต่าง ๆ ซึ่งมีต่อ “สิทธิมนูษยชน” ใน 2 เรื่องดังต่อไปนี้

เรื่องที่ 1

ในปี พ.ศ. 2494 กรมเลขานุการคณะกรรมการรัฐมนตรีได้ มีหนังสือที่ 14218/2494 ส่งร่าง พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไปให้คณะกรรมการ – การกฤษฎีกาวาจารณา

ร่าง พ.ร.บ.ฉบับนี้มีหลักการให้อำนาจนายทะเบียนสั่งขึ้นต่อสมาคมอุตสาหกรรมใดๆ ในเมือง ประกรกฎว่าด้วยประมงน้ำที่ไม่ใช่ทางเดินน้ำ ให้เป็นภัยต่อสันติภาพของประชาชน หรือน่าจะก่อความไม่สงบชั่วคราวในบ้านเมืองแทนที่จะร้องขอต่อศาลให้สั่งเดิก ทั้งนี้โดยมีเหตุผลว่าเพื่อให้อำนาจเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารทำการปราบปรามสมาคมที่ผิดกฎหมายได้โดยรวดเร็วตามสถานการณ์ของบ้านเมือง ซึ่งอยู่ในระยะที่ต้องปฏิบัติโดยเรียบด่วน

กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ 1 ได้ทำความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการรัฐมนตรีว่า.....ตามความในมาตรา 14 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 “ภายในบังคับแห่งบทกฎหมาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเรื่องในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การตั้งสมาคม การอาชีพ”

โดยนทรงธรรมนูญมาตราตนี้ เมื่อสามกันได้ก่อตั้งขึ้นโดยชอบแล้วก็จะต้องถือโดยปราศจากข้อโต้แย้งใดๆ ว่า บุคคลที่รวมเข้ากันเป็นสมาคมนั้น ย่อมได้มามแล้วซึ่งสิทธิหลักนูญ (FUNDAMENTAL RIGHTS) ตามรัฐธรรมนูญ เมื่อเป็นเช่นนี้การที่จะตรากฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารสั่งเลิกสมาคมเสียได้โดยไม่ต้องให้มีการพิจารณาในศาลมุติธรรม ก็น่าจะต้องนับว่าเป็นการขัดกับความในข้อ 8 แห่งปัญญาสาคลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีว่า

“ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเรียนจากศาลที่มีอำนาจแห่งชาติต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิหลักนูญซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย”

นอกจากนี้การกำหนดสิทธิและหน้าที่ (DETERMINATION OF RIGHTS AND OBLIGATIONS) ของบุคคลนั้น ตามปัญญาสาคลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนก็ได้กำหนดไว้ว่าจะต้องได้รับการพิจารณาในศาล หาใช่กระทำในที่อื่นใดได้ไม่ ดังปรากฏในข้อ 10 แห่งปัญญาซึ่งมีว่า

“ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเดิมที่ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาล อิสริยะ และเที่ยงธรรมในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตน”

อันปฏิญญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชนนี้ เมื่อจะ
บังมีปัญหาอยู่เบื้องตัว ศาลยุติธรรมจะตัดสินประการใด
ในการณ์ที่ทางมีกฎหมายออกมาขัดต่อปฏิญญาฉบับนั้น แต่
ปัญหานั้นน่าใช่ปัญหาในทางศาลไม่คงเป็นเพียงข้อ
ปฏิบัติการของรัฐบาลเท่านั้น ซึ่งการปฏิบัติการใด ๆ
(รวมทั้งการเสนอกฎหมายต่อรัฐสภาด้วย) ของรัฐบาล
แห่งประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างชาติน่าจะ
ไม่เป็นปัญหาใด และควรจะต้องปฏิบัติตามปฏิญญาฉบับนั้น
โดยเคร่งครัด เนพะต้องย่างยื่งในเมื่อรัฐบาลได้ดำเนินไว้
แล้วว่าจะถือเป็นนโยบายที่จะปฏิบัติตามปฏิญญาสากล
นั้น.....

อาศัยเหตุดังกล่าวมา คณะกรรมการกฤษฎีกาจึง
เห็นว่าควรร่วมร่างพระราชบัญญัตินี้เสีย¹⁵

เรื่องที่ 2

เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2525 อธิบดีกรมอัย-
การได้มีคำสั่งกรมอัยการที่ 174/2525 จัดตั้งสำนักงาน
คุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน
ขึ้นในบริเวณที่ทำการของกรมอัยการ

สำหรับความเป็นมาในการจัดตั้งสำนักงานแห่ง
นี้ เนื่องจากกรมอัยการได้ขัดทำโครงการให้ความช่วย
เหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนผู้ยากไร้ โดยได้รับความ
เห็นชอบจากกระทรวงมหาดไทยในการนี้จัดทำทนาย-
ความอาสาสมัครให้แก่ประชาชนผู้ยากไร้ซึ่งตกเป็น
จำเลยในคดีแพ่ง คดีอาญาและไม่มีทุนทรัพย์จัดหาทนาย
ต่อสู้คดีได้ด้วยตนเอง รวมทั้งการให้บริการให้คำปรึกษา
หารือทางกฎหมายแก่ประชาชน ทั้งนี้โดยไม่คิดค่าคลิก
เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ และหลัก
การในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ว่าบุคคลทุก
คนเสมอภาคตามกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้ม-
ครองของกฎหมายเท่าเทียมกัน¹⁶

จากการเห็นว่าที่ของกรมอัยการตามลำดับข้าง
ต้น จะเห็นได้ว่าเป็นงานที่แยกออกจากตัวจากจากการ
ดำเนินคดีอาญา และการว่าด้วยแก้ไขโดยทั่วไปจึงจำเป็น

ต้องตั้งหน่วยงานขึ้นในกรมอัยการให้มีหน้าที่คุ้มครอง
สิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน โดยมีวิธี
ดำเนินงานของตนเองโดยเฉพาะ

จุดเด่นของสำนักงานแห่งนี้นอกจากการให้ความ
ช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนแล้วก็ยังมีงานที่อยู่
ในความรับผิดชอบของฝ่ายคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของ
ประชาชน ซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีที่มีเหตุ
อันควรเข้าคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของประ-
ชาชน ตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น การร้องขอให้
ศาลกำหนดโทษผู้กระทำผิดเสียใหม่ในกรณีที่ผู้กระทำ
ผิดยังไม่ได้รับโทษหรือกำลังรับโทษอยู่และโทษที่
กำหนดตามคำพิพากษานักก่อว่าโทษที่กำหนดตามกฎหมาย
ซึ่งบัญญัติขึ้นในภายหลัง (ประมวลกฎหมายอาญา)

มาตรา 3)

หรือตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 90 เช่น การขึ้นคำร้องต่อศาลขอให้ปล่อยคนที่ต้องการคุมครองโดยผิดกฎหมายหรือจำคุกผิดจากคำพิพากษาของศาล ด้วยอย่างที่เกิดขึ้นเสมอคือ การใช้แรงงานในโรงงานอย่างผิดกฎหมาย หรือการล่อหลวงหญิงสาวมา กักขังและบังคับให้ค้าประเวณี

ในการฟีที่สำนักงานได้ตรวจสอบพบว่ามีการละเมิดสิทธิเสรีภาพ และถูกจ้างนั้น ๆ อยู่ก่อนหน้านี้ จำนวนของพนักงานอัยการ ทางสำนักงานก็จะทำรายงานเสนอต่อกรมอัยการเพื่อแจ้งให้หน่วยงาน หรือบุคคลผู้มีอำนาจดำเนินการต่อไป และถ้าบังไม่ปรากฏผลตามควรแห่งกรณี ก็จะจัดหมายมาตรการตามกฎหมายอื่น ๆ ต่อไป

กล่าวโดยสรุป ผลแห่งความพยายามอันทำให้สามารถตั้งสำนักงานแห่งนี้ขึ้นทำให้ทัศนคติเดิมที่เคยมีอยู่ว่า กรมอัยการมีหน้าที่แต่เจอกับเข้าคุกเปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งเป็นการทำให้การปฏิบัติในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนชัดเจนขึ้น อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงทักษะของประเทศไทยต่อ “สิทธิมนุษยชน” ในส่วนรวมด้วย

ฝ่ายคุ้มครอง

บทบาทของสถาบันศาลอันมีต่อ “สิทธิมนุษยชน” นั้น ถ้าจะตีความโดยเคร่งครัดแล้วค่อนข้างจำกัดมาก ทั้งนี้ เพราะสิทธิมนุษยชนมีความหมายกว้างกว่า

สิทธิตามกฎหมาย ศาลเป็นผู้ที่มีหน้าที่ต้องใช้กฎหมายชี้แจงออกมายกเว้นด้วยสิทธิมนุษยชนได้ยังนิ่มไว้สภาพเป็นกฎหมายภายใน กระบวนการนั้น การเรียกร้องหรือการอ้างสิทธิมนุษยชนในศาลก็เป็นเพียงการเสนอข้อเท็จจริงซึ่งต้องนำสืบ แม้เมื่อว่านาสืบแล้วสิ่งนั้นก็มีฐานะเป็นข้อเท็จจริงอันหนึ่งและมิได้มีสภาพเป็นกฎหมายที่จะใช้บังคับได้

ผู้เขียนเคยเรียนตามผู้ทรงคุณวุฒิทางนิติศาสตร์¹⁷ ซึ่งเคยมีประสบการณ์จากการเป็นผู้พิพากษาว่า ศาลไทยรายรอบสิ่งที่เรียกว่าเจตประเพณีระหว่างประเทศอันมีสภาพบังคับเท่ากับกฎหมายมากน้อยเพียงไร ก็ได้รับคำตอบว่า เจตประเพณีระหว่างประเทศ เช่น ความมีเอกสารสิทธิ์ของประมุขรัฐต่างประเทศนั้นเป็นสิ่งมีผลสามารถรู้เองได้ และถ้ามีกรณีจะต้องชี้ขาดท่านก็เห็นว่าศาลคงจะชี้ลงไปจ่า ประมุขรัฐต่างประเทศนั้นมีเอกสารสิทธิ์

ดังนั้นถ้าอาศัยวิธีการเทียบเคียง “สิทธิมนุษยชน” แม้ไม่มีสภาพบังคับเป็นกฎหมายภายในก็อาจมีสภาพบังคับในฐานเป็นเจตประเพณีระหว่างประเทศในแต่ที่จะห้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติของรัฐต่าง ๆ ได้ตามธรรมนูญศาลโลก มาตรา 38 (1) (ง) หรืออาจเป็นกฎหมายที่ยกเลิกไม่ได้ (JUS COGENS) ตาม มาตรา 51 ของอนุสัญญาเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสันติสัญญา ปี 1969

การจะนำหลัก “สิทธิมนุษยชน” มาถวาย呈ในศาลไทยนั้น ประการแรกคงจะต้องแสดงหรือนำสืบให้เห็นว่า “สิทธิมนุษยชน” เป็นจริงประเพณีระหว่างประเทศเสียก่อน ต่อจากนั้นโอกาสที่ศาลจะรับบังคับให้มีมากขึ้น

อนึ่งได้เคยมีคำพิพากษาของศาลสูง คือคำพิพากษาฎีกาที่ 494/2510 ซึ่งโจทก์ได้อ้างว่า “การกระทำของจำเลยผิดต่อสิทธิมนุษยชน” ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกที่มีการอ้างสิทธิ เช่นนี้ในสถาบันศาล

ข้อเท็จจริงโดยย่อเมื่อว่า จำเลยได้มีคำสั่งโดยอาศัย มาตรา 17 แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2508 ยึดทรัพย์ของโจทก์ และเมื่อโจทก์ฟ้องจำเลยจำเลยก็ได้รับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ.คุ้มครองและห้ามฟ้องบุคคลผู้ปฏิบัติเกี่ยวแก่ น. 17 แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2508

โจทก์ได้ยังว่า พ.ร.บ.คุ้มครองและห้ามฟ้องบุคคลผู้ปฏิบัติเกี่ยวแก่ น. 17 ฯ ฉบับนี้ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและขัดต่อปัญญาสาภวว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ศาลฎีกานำเสนอความเห็นของที่ประชุมใหญ่ได้มีคำวินิจฉัยในประเด็นว่า

“ที่โจทก์ฎีกาว่า พระราชนูญต้นนี้ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและขัดต่อปัญญาสาภวว่าด้วยสิทธิมนุษยชน นั้น ศาลฎีกานำเสนอ ข้อโต้แย้งเหล่านี้เป็นปัญหาในชั้น

ที่จะพิเคราะห์ว่าควรบัญญัติกฎหมายขึ้นประการใดไม่เป็นสาระที่จะยกขึ้นอ้างเป็นข้อโต้แย้งให้ศาลวินิจฉัย ในเมื่อได้ตราขึ้นเป็นบทกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแล้ว

ข้อสังเกต

คำวินิจฉัยของศาลฎีกานี้ค่อนข้างชัดเจนว่า ศาลมิได้ตอบปัญหาว่า พระราชบัญญัติขัดกับปัญญาหรือไม่แต่ได้เลียงไปตอบว่าเป็นเรื่องของการของว่า พระราชบัญญัติฉบับนั้นดีหรือไม่ดีรวมพระราชบัญญัติฉบับนี้หรือไม่ ซึ่งไม่ใช่เรื่องของศาลที่จะวินิจฉัย เพราะศาลมีหน้าที่ใช้กฎหมายที่ออกมาถูกต้องตามวิธีทางของรัฐธรรมนูญเท่านั้น ส่วนการจะออกกฎหมายอย่างไรเป็นเรื่องของรัฐประบิท

ผู้เขียนมีความเห็นเพิ่มเติมว่า การที่จะมองว่าศาลของไทยค่อนข้างล้าหลังหรือไม่ปรับตัวให้เข้ากับสภาพความเป็นไปแห่งพัฒนาการสังคมนั้น ก็มีส่วนถูกอยู่บ้างแต่ไม่ทั้งหมด ทั้งนี้ เพราะระบบศาลของไทยมิใช่ระบบศาลของสกุลกฎหมายคอมมอนลอร์ ที่เปิดโอกาสให้ผู้พิพากษามาสามารถสร้างกฎหมายขึ้นได้จากคำพิพากษา (JUDGE-MADE LAW)

ระบบศาลของไทยนั้น ถูกจำกัดว่า ศาลจะต้องใช้กฎหมายตามที่ฝ่ายนิติบัญญัติสร้างขึ้นเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้หนทางปรับปรุงจะต้องเริ่มต้นจากฝ่ายบริหารที่จะต้องกระตุ้นให้ฝ่ายนิติบัญญัติสร้างกฎหมายขึ้น เพื่อเป็นแนวทางแก่ศาล ซึ่งวิธีการนั้นจะต้องปรับปรุงทั้งระบบไปพร้อม ๆ กัน

อย่างไรก็ได้สำนักงานศาลในการใช้คุลพินิจซึ่งไม่มีกฎหมายบัญญัติเอาไว้ตรง ๆ ก็พอมีบ้างโดยอาศัยมาตรา 4 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเปิดโอกาสให้ศาลใช้การตัดสินใจต่อไป แต่เท่าที่ผู้เขียนสังเกต ศาลของเรายังไม่สนใจที่จะใช้ประโยชน์ของ มาตรา 4 นี้เท่าไนก์ ●

เชิงอรรถ

¹ United Nations Action in the Field of Human Rights, United Nations New York, 1974 p. 6

² มหาวิทยาลัยในประเทศไทยอย่างน้อยสองแห่งก็อ ธรรมศาสตร์ และรามคำแหง ได้มีการสอนวิชา “สิทธิมนุษยชน” ในคณะนิติศาสตร์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2517

³ คำสั่งคณะกรรมการปักธงแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ฉบับที่ 29 ลงวันที่ 19 ตุลาคม 2519 ข้อ 2 ประกอบ พ.ร.บ.ธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4 พ.ศ.2511 น.55

⁴ ประกาศคณะกรรมการปักธงแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ฉบับที่ 25 ลงวันที่ 8 พฤษภาคม 2520 ข้อ 1 ความดอนท้ายว่า....“ศาลทหารในเวลาปกติ และศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ให้จำเลยแต่งหน้ายได้”

⁵ กรณีผู้ต้องหาในคดี 6 ตุลาคม 2519

⁶ Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa notwithstanding security Council Resolution 276 (1970), Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1971, p. 16.

⁷ Brownlie, **Basic Documents on Human Rights**, Oxford 1971, P. 106

⁸ ดู รวมบทัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2525 หน้า 71

⁹ Jacobs, **The European Convention on Human Rights** Oxford 1975, P. 3

¹⁰ ลักษณะ

¹¹ รัฐธรรมนูญของ รวันดา (Rwanda) มาตรา 13 และในรัฐธรรมนูญด้าโอม (Dahomey)

¹² อนุสัญญาเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา มาตรา 53

¹³ ประเทศไทยต่อต้านเสียงได้แก่ ใบโกรุสเซีย เชือกโกสโลวาเกีย โปแลนด์ ชาอดิอาราเบีย ยูเครน สาธารณรัฐเช็ก สาธารณรัฐฟรีกาใต้ และยูกอสลาเวีย

¹⁴ รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2517

¹⁵ วิษณุ เครืองาม รศ.ดร., รายงานวิจัย การใช้กฎหมายระหว่างประเทศในการกฎหมายภายในของไทย พ.ศ. 2520 หน้า 112 – 114

¹⁶ กลุ่ม พลวัน, แนวความคิดในการขัดตั้งสำนักงานคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (เอกสารตีพิมพ์ ชั่งผู้เขียนได้รับจากคุณกุลพล พลวัน ในวันที่ขออนุและสัมภาษณ์ 13 ต.ค. 2526)

¹⁷ ท่านไม่ประสงค์ที่จะให้อ่าน